

ROLE OF THE FUNCTIONAL SYSTEMS“ THEORY IN PHYSICAL REHABILITATION

Oleksandr ZINOVJEV

Lviv State Institute of Physical Education

Basing on the many years experience of work with children with CP the author describes in his article the methodic approach to physical rehabilitation based on the academician P.Anokhin’s theory of functional systems.

Principle of reflex formulated by R.Dekart, which had fruitful influence upon development of physiological science for more than 300 years, remained almost the only one, which explained the movement of living creatures.

But it is impossible to explain in full mechanisms of purposeful movement of a man in his natural environment considering only theory of reflex. The principle of reflex does not provide the full explanation of correction of mistakes in the process of man’s activity.

The theory of functional systems goes further on in explanation of physiological functions than reflex one. It does not cut down at the concept of “reflex activity”, but takes into consideration useful at the end result of activity.

Use of the theory of functional systems in physical rehabilitation points at new direction in compensation of movement functions being infringed, hypertension illness (stroke), emotional stress and other illnesses of the central nervous system.

ТРАКТУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ТЕРМІНІВ В ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНІЙ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Андрій ГЕРЦИК

Львівський державний інститут фізичної культури

Національною доктриною розвитку освіти в Україні [1] освіта розглядається як стратегічний ресурс поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені. Інтеграція вітчизняної освітньої сфери до європейського та світового освітніх просторів є одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти. Згідно доктрини, держава повинна забезпечувати підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку і конкурентноспроможних на ринку праці. Стратегічним завданням державної освітньої політики є вихід освіти, здобутої в Україні, на ринок світових освітніх послуг, поглиблення міжнародного співробітництва. Толерантність в оцінюванні здобутків освітніх систем зарубіжних країн та адаптація цих здобутків до потреб національної системи освіти проголошується однією із засад інтеграції вітчизняної освіти у міжнародний освітній простір [1].

Помітною особливістю сучасного розвитку освітньої сфери України є поява нових освітніх напрямів та спеціальностей, характерних для відкритого демократичного

культури. У галузі фізичної культури і спорту однією з таких є спеціальність фізична реабілітація. Сьогодні фахівців фізичної реабілітації готують в Україні близько двох десятків вищих навчальних закладів різного рівня підпорядкованості, власності, акредитації.

Швидкий розвиток фізичної реабілітації як самостійної освітньо-професійної галузі актуалізував проблему формування та розвитку понятійного апарату нової спеціальності в цілому, і єдиного трактування термінів “реабілітація”, “фізична реабілітація”, “фізіотерапія”, “фізична терапія” зокрема. У загальноукраїнському контексті посилюють актуальність цього питання спроби уніфікувати набуті знання та практичний досвід, розробити державний освітній стандарт та укласти типові базові навчальні програми підготовки фахівців фізичної реабілітації. Обговорити й вирішити ці проблеми спонукає також проведення низки загальноукраїнських наукових та науково-практичних заходів, нарад, семінарів, студентських олімпіад тощо. Поза тим, спроби залучити зарубіжного досвіду підготовки кадрів, діяльності міжнародних організацій, виступу нормативних документів провідних у галузі фізичної реабілітації держав підкреслюють необхідність розв’язання проблеми трактування ключових термінів на єдиному рівні. У доступній нам вітчизняній науково-методичній літературі це питання в останній час висвітлювалось лише частково, зокрема у роботах А.С. Вовканича із співавт. [2;3], В.О. Кукси [4], В.М. Мухіна із співавт. [5;6].

Метою нашого дослідження є порівняння вітчизняного та міжнародного трактування термінів “реабілітація”, “фізична реабілітація”, “фізіотерапія”, “фізична терапія”.

Організація дослідження.

Робота виконувалась в рамках зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2001-2005 рр за темою 2.3.7 “Структурно-функціональна екстраполяція вищої фізкультурної освіти в межах регіону”.

Нами вивчалася і аналізувалася вітчизняна та зарубіжна англійська спеціалізована науково-методична та навчальна література, довідники і словники різного типу включення, офіційні та нормативні документи, а також матеріали з інформаційної мережі Internet, які стосувались діяльності міжнародних, окремих національних і регіональних організацій фізичних терапевтів. Зокрема, вивчалися документи Всесвітньої конфедерації фізичної терапії, Американської асоціації фізичної терапії і Канадської асоціації фізіотерапії. Всього проаналізовано близько 40 найменувань джерел.

Результати дослідження.

Було встановлено, що терміни “фізична терапія” і “фізіотерапія”, а також терміни “фізичний терапевт” і “фізіотерапевт” у англійських літературних джерелах є синонімами. Єдине словизвне право на ці назви проголошує Всесвітня конфедерація фізичної терапії (ICFTR). Цю неприбуткову організацію була засновано у 1951 році. Сьогодні вона об’єднує понад 100 національних організацій-членів і понад 225 тис. фізичних терапевтів з всього світу [7]. Всесвітня конфедерація фізичної терапії (далі – Конфедерація) визнає, що назва професії “фізичний терапевт”, що вживаються для опису професійної діяльності у країнах-членах Конфедерації, є історичними і, в основному, залежать від історичних особливостей розвитку професії. Найбільш поширеними назвами і термінами є “фізична терапія” або “фізіотерапія” і “фізичний терапевт” або “фізіотерапевт”.

Конфедерація визнає, що єдиного загальновизнаного опису фізичної терапії, як окремої професійної галузі не існує. Поряд з цим, Конфедерація вважає розуміння фізичної діяльності людини основою знань і вмінь фізичних терапевтів і проголошує це

твердження базою для можливих редакцій опису фізичної терапії. Визначення фізичної терапії, розроблені національними організаціями-членами, зокрема США і Канади, на основі рекомендацій Конфедерації, обов'язково наголошують на функціональному спрямуванні фізичної терапії (фізіотерапії) і серед основних засобів передбачають застосування фізичних вправ. Фізичним терапевтам відводиться провідна роль у відновленні фізичних функцій хворих та неповносправних [8;9].

Наш аналіз показав, що в україномовній науково-методичній літературі термін “фізична терапія” не зустрічається. Натомість термін “фізіотерапія” автори українсько-латинсько-англійського медичного тлумачного словника визначають як “галузь медицини, яка вивчає дію на організм природних і преформованих фізичних чинників і їх застосування при лікуванні хворих; лікування фізичними чинниками” [10]. Аналогічно за змістом визначення наводиться у “Тлумачному словнику термінів і словосполучень фізичної реабілітації” [11]. В обидвох випадках нічого не говориться про можливість чи доцільність застосування фізичних вправ як засобів фізіотерапії. А на думку В.М. Мухіна, А.В. Магльованого, Г.П. Магльованої (1999), В.М. Мухіна (2000) фізіотерапія входить до переліку засобів фізичної реабілітації поряд із лікувальною фізкультурою, масажем, механотерапією і працетерапією [5;6].

Саме тому ми вважали за доцільне детальніше розглянути терміни “реабілітація” і “фізична реабілітація”.

Зміст терміну “реабілітація” у сучасних україномовних і англійських джерелах трактується майже однаково. Згідно з визначенням українсько-латинсько-англійського медичного тлумачного словника, реабілітація це комплекс заходів, спрямованих на відновлення порушених функцій організму й працездатності хворих та інвалідів [10]. Дещо докладніше, але дуже близько за змістом, трактують реабілітацію Всесвітня організація охорони здоров'я [2] і “Стандартні правила ООН щодо урівняння можливостей інвалідів” [12]. Подібне визначення терміну “реабілітація” знаходимо у підручнику “Фізична реабілітація” В.М. Мухіна (2000). У цьому ж підручнику визначає термін “фізична реабілітація” як застосування з лікувальною і профілактичною метою фізичних вправ і природних факторів у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану та працездатності хворих і інвалідів [6].

У доступній англійській літературі нам не вдалося віднайти визначення фізичної реабілітації, хоча таке словосполучення зустрічається. Наприклад, у інформаційному листку, виданому спільно Канадською асоціацією фізіотерапії і Асоціацією фізичної терапії провінції Онтаріо говориться, що “фізичні терапевти є визнаними фахівцями в галузі фізичної реабілітації і невід'ємною складовою медичного колективу” [13]. Один із найпоширеніших сучасних навчальних посібників для підготовки фізіотерапевтів університетах США і Канади називається “Фізична реабілітація: обстеження і втручання” [14]. А в 2002 році Канадська асоціація фізіотерапії видала посібник для удосконалення клінічного мислення фізіотерапевтів, що має назву “Вимірювання для отримання вихідної інформації у фізичній реабілітації” [15].

Висновки.

1. Терміни “фізична терапія” і “фізіотерапія”, а також терміни “фізичний терапевт” і “фізіотерапевт” у англійських літературних джерелах є синонімами.

2. Визначення фізичної терапії, розроблені на основі рекомендацій Світової конфедерації фізичної терапії наголошують на функціональному спрямуванні фізичної

- (фізіотерапії) і тому серед основних засобів передбачають застосування фізичних
3. У вітчизняній науково-методичній літературі нами не зафіксовано використання терміну “фізична терапія”.
4. В Україні застосування фізичних вправ з метою відновлення фізичного стану і здоров'я входить до компетенції фізичної реабілітації. Тлумачення терміну “фізична реабілітація” у вітчизняних джерелах в основному співпадає з міжнародним тлумаченням терміну “фізична терапія” (“фізіотерапія”).
5. Вивчення теорії і практики фізичної терапії у провідних країнах-членах Всесвітньої конфедерації фізичної терапії дозволить окреслити шляхи подальшого розвитку фізичної реабілітації в Україні як освітньо-професійної галузі.

Література

1. *Експертна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 23 квіт.*
2. *Вокзанич А.С., Трач В.М., Тупайло Г.В. Програма підготовки спеціалістів-реабілітологів // Інвалід і суспільство: проблеми інтеграції: Зб. теорет. та метод. матеріалів для працівників соц. служб для молоді – К.: А.Л.Д., 1995. – С. 33-38.*
3. *Вокзанич А.С. З досвіду розробки навчального плану спеціальності “Фізична реабілітація” // Нові погляди на проблеми епідеміології, етіопатогенезу, діагностики і лікування розсіяного склерозу та можливості його реабілітації: Матеріали. Всеукр. наук.-практ. конф. –Л., 1998. – С. 63-65.*
4. *Борис В.О. Сутність фізичної реабілітації // Теорія і методика фізичного виховання і спорту – 2001. – №1. – С. 46-51.*
5. *Борис В.М., Магльований А.В., Магльована Г.П. Основи фізичної реабілітації –Л.: Б.в., 1999. – 120 с.*
6. *Борис В.М. Фізична реабілітація: Підруч. для студентів вищих навч. закладів фіз. виховання і спорту.– К.: Олімпійська література, 2000. – 424 с.*
7. [http://www.wcpt.org/\(14.10.02\)](http://www.wcpt.org/(14.10.02))
8. *A Guide to Physical Therapist Practice. Volume One: A Description of Patient Management // Physical Therapy. – 1995. – August. – Vol. 75. – Nr 8. – P. 66.*
9. *Physiotherapy Scope of Practice. – Ottawa: Canadian Physiotherapy Association, 1992. – P. 1.*
10. *Українсько-латинсько-англійський медичний тлумачний словник / За ред. М.Павловського, Л.Петрух, І.Головка. –В 2-х томах. – Л.: Словник, 1995.*
11. *Мерзайка О.А., Гузій О.В. Тлумачний словник термінів і словосполучень фізичної реабілітації.– Л.:Б.в., 2002. – 48 с.*
12. *Горняк М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі “Фізичне виховання і спорт”: Навч. посіб. –Л.: Українські технології, 2002. – С. 205.*
13. *Physiotherapy: A Key to Healthy Living. A Guide to Physiotherapy in Ontario. – Toronto, Ontario: Canadian Physiotherapy Association. – P. 2.*
14. *Goldman S, Schmitz T. Physical Rehabilitation: Assessment and Treatment. – 4th ed. – Philadelphia: F.A. Davis Company, 2000.*
15. *Brackley D, Stratford P, Mayo N. Physical Rehabilitation Outcome Measures. A Guide to Evidence-Based Clinical Decision Making. – 2nd ed. – Hamilton, Ontario: BC Decker Inc, 2002. – 292 p.*

INTERPRETATION OF THE KEY TERMS OF PHYSICAL REHABILITATION IN EDUCATION AND PROFESSIONAL ACTIVITY

Andrii HERTSYK

Lviv State Institute of Physical Culture

The author presents the comparative analysis of the physical rehabilitation terminology in Ukrainian and international interpretation. In the author's focus are such key terms as "rehabilitation", "physical rehabilitation", "physiotherapy", and "physical therapy".

КОМПЛЕКСНЕ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОЗДОРОВЧОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ СПОЛУЧЕНЬ У РЕАБІЛІТОЛОГІЇ

ДЬЯЧЕНКО Т., НОСКОВ В., САДАДІ Х., ЩЕРБІНІН В.

Луганський державний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка

Охорона здоров'я населення будь-якої країни є одним з пріоритетних напрямів політики держави (особливо на етапі реформування економіки і соціальної сфери). Переважною охороною здоров'я України сьогодні стає актуальна задача структурного перетворення галузі з метою розвитку мережі спеціалізованих сучасних установ з питань формування, відновлення (реабілітації) і зміцнення здоров'я дорослих і дітей, включаючи підготовку відповідних фахівців у вищих наукових закладах III - IV рівнів акредитації. З 1998 р. у Луганському державному педагогічному університеті ім. Тараса Шевченка відкрита підготовка фахівців-реабілітологів, що покликана уніфікувати базову підготовку фахівцями "Масаж", "Лікувальна фізична культура і спортивна медицина", "Мануальна терапія і рефлексотерапія", "Основи фізичної реабілітації" та ін. Актуальність професії реабілітолога зумовлена інноваційним характером фізично-реабілітаційної освіти, пріоритетом даного напрямку у оздоровленні населення (Рішення про випуск реабілітологів було підтверджено Спільним документом Міністерства праці України та Держкомспорту у червні 1997 р.), а також у інших документах різних міністерств.

Підготовка фахівців-реабілітологів є досить складною справою, оскільки вона повинна проводитися на межі медичних, педагогічних, психологічних, соціальних та інших науково-прикладних напрямків, включаючи інноваційно-системні підходи на початку епохи "інформаційної революції".

Навчальні програми, що пропонуються, не завжди чітко орієнтовані у відношенні до підвищення рівня підготовки реабілітологів у плані оптимізації і підвищення якості відновлюваного потенціалу осіб, яким надають реабілітаційну допомогу.

Завданням даної роботи було вивчення комплексного застосування популярних оздоровчо-фізкультурних комплексів, а також засобів біологічної терапії і біологічної реабілітації (включаючи біологічно активні харчові добавки) у дорослих і дітей.